

Oppilas- ja opiskelijahuolto

Johtajakoulutus 31.10.2017

Lauri Louhio, työmarkkinalakimies

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

- **Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014**
- Lain tavoitteena hallituksen esityksen mukaan mm. oli:
 - Oppilas- ja opiskeluhuollon säännökset **yhteen lakiin**
 - **Laaja soveltamisala** eli laki koskee esi- ja perusopetusta, toisen asteen lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta
 - **Suunnitelmallisuuden** lisääminen
 - **Monialaisen yhteistyön** edistäminen
 - **Yhdenvertaiset mahdollisuudet** oppilas- ja opiskelijahuoltoon
 - **Painopiste ennaltaehkäisevä yhteisöllinen** opiskeluhuolto
 - **Yksilökohtainen opiskeluhuolto** yksittäiselle opiskelijalle
 - **Psykologi- ja kuraattoripalvelut toisen asteen opiskelijoille**
 - Oikeus saada psykologi- ja kuraattoripalvelut tietyssä **määräajassa**

- Kuntaliitto arvioi elokuussa 2015 kyselyn perusteella, että kuntien keskeisimpiä **haasteita** toimeenpanossa oli mm.
 - Vaikeudet saada **kelpoista henkilöstöä**
 - **Henkilötietojen käsittely** edelleen epäselvää
 - Epäselvä laki ja puuttuvat soveltamisohjeet
 - **Laskutuskäytännöt**
 - Vastaavan kuraattorin tehtävä on turha tai epäselvä
 - Uudet toimintatavat opiskeluhuollossa/käytännöt eri ryhmien toimintaan
 - Määräajat kuraattorien ja psykologien vastaanotoille

- **Myönteisiä** vaikutuksia kunnissa oli mm.
- **Toiminta selkiintynyt** ja suunnitelmallisuus vahvistunut
- **Palvelujen saatavuus parantunut** ja resurssit vahvistuneet
- **Moniammatillisuus**, ehkäisevä tuki ja yhteisöllisyys vahvistuneet
- **Oppilaan/perheen asema, tietosuoja ja osallisuus parantuneet**
- **Yhteistyö** perheen, koulun ja eri toimijoiden kesken lisääntynyt

Lasten mielenterveysongelmien ehkäisy ja hyvinvoinnin tukeminen kouluterveydenhuollossa (VTV:n selvitys 3/2017)

- Kouluterveydenhuollon **tuki** lasten **mielenterveysongelmissa hyvällä tasolla**
- **Resurssien** ja toimintatapojen **vaihtelu** alueiden ja koulujen välillä
- Mielenterveysongelmien **ennaltaehkäisyllä** ja varhaisella puuttumisella **ennaltaehkäistään ongelmien** kärjistymistä, OAJ:n mielestä tämä edistää työrauhaa ja ennaltaehkäisee opettajien uupumusta
- **Kehitettävää hoitoon pääsyssä ja tiedonkulussa** eri toimijoiden kesken
- OAJ esittänyt tiedonkulun parantamiseen hajallaan olevan lainsäädännön kokoamista yhteen lakiin
- Kouluissa opiskeluhuoltopalveluiden toimijat tekevät **yhteistyötä**, toisin **käytännöt vaihtelevat** koulukohtaisesti ja työnjaossa voi olla **päällekkäisyyksiä**

Yleistä oppilas- ja opiskelijahuollosta

- Opiskelijalla on **oikeus saada maksutta** sellainen opiskeluhuolto, jota **opetukseen** tai koulutukseen **osallistuminen edellyttää**.
- **Opiskeluhuollolla tarkoitetaan** opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä.
- **Opiskeluhuoltoon sisältyvät** 1) koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut eli 2) psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä 3) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.
- Opiskeluhuoltoa **toteutetaan eri toimijoiden yhteistyönä** opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, opiskelijat, huoltajat ja tarvittaessa muut tahot (poliisi, lastensuojelu jne.).

Määritelmä opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhuollosta

- Määritellään laissa (6 §)
- Toimintaa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntyä
- Edistetään mielenterveyttä, ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia
- Laaja-alaista hyvinvoinnin tukemista
- Sen avulla tuetaan oppimista
- Tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia

Opiskeluhuollon suunnitelmat

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
 - lastensuojelulain mukainen suunnitelma ja sen tulee sisältää opiskeluhuoltoa käsittelevä osa
 - Kuntakohtainen tai useamman kunnan yhteinen
 - Otettava huomioon kaikki kunnan alueella sijaitsevat oppilaitokset
- Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma
 - kuvataan opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat
- Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma
 - Kuvataan opiskeluhuollon kokonaisuus oppilaitoksessa
 - 1) yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamistavat, 2) miten opiskeluhuollon eri palvelut ja 3) monialaisen asiantuntijaryhmän yksilökohtainen tuki järjestetään ja 4) miten ne ovat opiskelijoiden saatavilla

- Voi olla kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen

Kolme lakisääteistä ryhmää oppilas- ja opiskelijahuollossa

- Opiskeluhuollon ohjausryhmä
 - ylemmän tason strategiaryhmä
 - koulutuksen järjestäjäkohtainen (voi olla myös yhteinen)
 - laissa ei ole säädetty kuka kuuluu, kuka kutsuu koolle jne.
- Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä
 - tai muu tehtävään soveltuva monialainen **oppilaitoskohtainen** ryhmä
 - ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja (esim. rehtori)
 - vastaa yhteisöllisestä opiskeluhollosta
 - tämä ryhmä ei käsittele yksittäisen oppilaan asiaa
- Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä
 - tapauskohtainen, yksittäinen oppilas
 - asiantuntijan nimeäminen opiskelijan **suostumuksella**, ellei edellytyksiä arvioida suostumuksen merkitystä huoltajan suostumus, kirjaaminen tärkeää
 - ryhmä nimeää vastuuhenkilön

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

- Tavoitteena **hyvinvoiva opiskeluyhteisö**
- Ensisijainen **vastuu koko oppilaitoksen henkilökunnalla**
- Tarkoitetaan **toimintakulttuuria** ja toimia, joilla koko opiskeluyhteisössä edistetään mm. opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia ja terveyttä.
- Keskeistä hallituksen esityksen mukaan työskentely **kiusaamisen ehkäisemiseksi** ja poistamiseksi
- Kehittäminen edellyttää **ajantasaista tietoa** esim. kouluterveyskysely.
- **Yhteistoiminnan vahvistaminen** kodin ja koulun kesken sekä oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kesken.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto

- Oppilas ja opiskelijahuoltolaissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:
 - 1) Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja
 - 2) Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
 - 3) Monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa**
 - 4) (Erityisoppilaitoksen järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluja)

Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan

- Opiskeluhuollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla
 - 1) edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa (yhteisöllisyys)
 - 2) tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia (yksilö)

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamisesta

Määräaikasäännökset

- Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon **psykologin tai kuraattorin** kanssa viimeistään **seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä** sen jälkeen kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.
- Terveystieteiden työntekijän työaika on koulu- ja **opiskeluterveydenhuollossa** järjestettävä niin, että opiskelija voi **tarvittaessa** päästä **terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta**.
- Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon.

Yhteydenotto psykologiin/kuraattoriin

- **Oppilaitoksen** tai opiskeluhuollon **työntekijän** on otettava **viipymättä yhteyttä** opiskeluhuollon **psykologiin tai kuraattoriin**, jos hän arvioi, että opiskelija tarvitsee psykologi- tai kuraattoripalveluja **opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi**
- Yhteydenotto tehdään **yhdessä opiskelijan kanssa**
- Jos tämä ei ole mahdollista, opiskelijalle tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä laissa säädetyn määrärajan puitteissa
- Huoltajalle tieto yhteydenotosta, jollei laista muuta johdu
- Yhteydenoton voi tehdä muukin (esim. terveyskeskuksen lääkäri, poliisi)

Opiskelijan ja huoltajan asema opiskeluhuollossa

- **Yhteistyö**, erityisesti opiskelijan itsensä kanssa
- **Alaikäinen voi painavasta syystä kieltää huoltajaa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalle**, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista.
- Arvion tekee sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö tapauskohtaisesti ottaen huomioon alaikäisen ikä, kehitystaso ja muut henkilökohtaiset ominaisuudet sekä asian laatu (esim. väkivalta).
- **Huoltaja ei voi kieltää opiskelijaa käyttämästä opiskeluhuollon palveluja**

Monialainen asiantuntijaryhmä käsittelee yksittäisen opiskelijan asiaa

- Aina **suostumus**, jollei opiskelijalla edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä huoltajan suostumus
- Asian käsittely perustuu luottamuksellisuuteen
- **Velvollisuus tarjota apua, mutta ei ole velvollisuutta ottaa apua vastaan**
- Kieltäytymisen dokumentointi tärkeää, jotta voidaan näyttää, että asia on otettu oppilaitoksessa esille
- Lastensuojeluilmoitus?
- Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä.
- Opiskeluhuoltoryhmän jäsenillä oikeus pyytää **konsultointia asiantuntijoilta** (esim. erikoisalan lääkäri)
- Konsultointia pyytävä saa ilmaista salassa pidettävää tietoa Julkl 26.3 §:n mukaisesti (välttämättömiä tehtävän suorittamiseksi)

Opiskeluhuollon kertomukset

- Terveysthuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset **potilaskertomukseen** ja muihin potilasasiakirjoihin
- Opiskeluhuollon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisten tiedot opiskeluhuollon kuraattorin **asiakaskertomukseen**
- Kun monialainen asiantuntijaryhmä käsittelee yksittäisen opiskelijan asiaa laaditaan **opiskeluhoitokertomus** jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi
 - laissa säädetty mitä kirjataan (20 §)
 - vastuhenkilö ja muut asiantuntijaryhmän jäsenet kirjaavat
 - jos tietoja luovutetaan sivulliselle (esim. koulun rehtori, jos ei ole ko. ryhmän jäsen) merkittävä mitä tietoja luovutettu, kenelle ja millä perusteella

Opiskeluhuoltorekisteri

- **Koulutuksen järjestäjä ylläpitää** opiskeluhuoltorekisteriä
- Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet
- Tallennetaan opiskeluhuoltokertomukset, opiskeluhuollossa laaditut ja saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat
- Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain ohella julkisuuslakia ja henkilötietolakia
- Tekninen käyttöyhteys lain 21.5 §

Opiskeluhoultorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

- Opiskeluhoollon tallennetut tiedot pääosin **arkaluonteisia** (HetiL)
- **Opiskeluhoultorekisteriin tallennetut tiedot**, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa tai muuta yksityistä henkilöä, ovat **salassa pidettäviä siten kuin julkisuuslain 24 §:ssä säädetään** (esim. 25, 30 ja 32 kohta).
- **Salassapitovelvollisia** ovat oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhohtopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat, muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteutukseen osallistuvat, opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet
- Salassapitovelvollinen **ei saa antaa sivulliselle** yksilökohtaisen opiskeluhoollon asiakirjoihin sisältyviä tai muutoin tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia **salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole** ao. henkilön **suostumusta tai** tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa **säännöstä**.

Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

- JulkL 7 luku Salassapidosta poikkeaminen ja sen lakkaaminen
- Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä **oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen** sekä **opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle** sellaiset tiedot, jotka ovat **välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.**
- Jos opiskelija **siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen**, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä **suostumus** siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat **tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.**
- Eri kuin perusopetuslain 40.4 §, ei edellytä suostumusta

Opetus ei ole opiskeluhuoltoa

- Toisistaan pitää erottaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetty yksilökohtainen opiskelijahuolto ja perusopetuslaissa säädetty **oppimisen ja koulunkäynnin tuki**.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta.
- **Opetuksen järjestäminen** ja toteuttaminen eivät ole opiskeluhuoltoa.
- **Kurinpito** ja siihen liittyvä päätöksenteko koulussa ei ole opiskeluhuoltoa.
- **Yleinen ja tehostettu tuki** sekä niihin liittyvä moniammatillinen yhteistyö ovat opetuksen järjestämistä.
- ennen **erityisen tuen** päätöstä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta

Kohti sote-palveluita

- Sosiaali- ja terveystalvet kunnilta maakunnille, myös kouluterveydenhuolto siirtyy
- Riskinä on opiskeluhuoltopalvelujen hajautuminen
- Kuraattori- ja psykologipalvelut tulee pitää kunnissa
- Opiskeluhuollon palveluita on tarjottava jokaisessa koulussa matalan kynnyksen lähipalveluna

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen

(HE 116/2017)

- Johtuu ammatillisen koulutuksen reformista (1.1.2018)
- Opiskelijahuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut laajenisi koskemaan kaikkia ammatillista perustutkintoa suorittavia sekä valmentavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita
- Laissa ei enää viitata ammatillisen koulutuksen osalta opetussuunnitelmaan

Kiitos mielenkiinnostasi
lauri.louhio@oaj.fi

